

Pluralizem v Evropi?

Letna konferenca *Societas ethica*
Zavod sv. Stanislava, Ljubljana-Šentvid, 25.-29. avgust 2004

Najprej nekaj besed o združenju *Societas ethica*. Evropsko združenje za raziskave v etiki (European society for research in ethics) *Societas ethica* je na letni konferenci v Ljubljani obhajala 40-letnico svojega obstoja. Ustanovljena je bila leta 1964 v Baslu, in sicer na pobudo teologa Hendrika von Oyena. V prvih letih najdemo med njenimi člani tudi teologe, na primer Franza Böckleja, Arthurja Richa, Dietricha Ritschla, Nielsa Hansena Søeja und Gustava Wingrena. Danes šteje *Societas ethica* nekaj več kot 270 moralnih filozofov/filozofinj in teologov/teologinj iz 20 držav. V začetku je značaj združenja zaznamoval dialog med katoliškimi in protestantskimi teologi, danes pa so v ospredju zanimanja vsa moralnofilozofska vprašanja. *Societas ethica* razume samo sebe kot forum izmenjav znanstvenoraziskovalnega dela, idej in izkušenj različnih filozofskih in teoloških izročil. Zato spodbuja k znanstvenemu delu ter k sodelovanju raziskovalce in raziskovalke iz različnih dežel, da bi prerasli ideološke, politične in verske meje. V *Societas ethica* imajo svoje mesto tako analitična filozofija kakor tudi kontinentalna filozofska izročila.

V *Societas ethica* sta danes dva uradna jezika, angleški in nemški. To velja tako za letne konference kakor tudi za publikacije, ki jih izdaja *Societas ethica*. Drugi jeziki, zlasti francoščina ter mediteranski jeziki, so dobrodošli, vendar so za mnoge nerazumljivi in ne veljajo za uradne jezike.

Societas ethica organizira vsako leto en kongres, t.i. letno konferenco, običajno konec avgusta. Takrat se lahko konference udeleži največ članov. Konferenco sicer oblikuje vodilna tema in vsaj pet predavanj, ki jih izvajajo povabljeni gostje, nič manj pomembna oblika dejavnosti pa niso prispevki članov, ki so k sodelovanju povabljeni približno osem mesecev pred konferenco, da oddajo svoje predloge. Štiri mesece pred konferenco predsedstvo družbe odloči, katera predavanja (*call for papers*) se bodo tudi dejansko izvajala. Vodilna tema je vedno taka, da se vsaj v nekem smislu nanaša na osnovno etično orientacijo, v zadnjih letih pa stopajo v ospredje tudi dileme s področja praktične oziroma aplikativne etike. *Societas ethica* vsako leto izda zbornik predavanj s konference. Od leta 1998 *Societas ethica* v povezavi s Kluwer Academic Publishers izdaja revijo *Ethical Theory and Moral Practice*.

Sprotne informacije je mogoče najti na spletni strani (<http://www.societasethica.info/>). Trenutno predsedstvo *Societas ethica* je na univerzi v Erlangenu. Vodi jo Hans G. Ulrich s sodelavci. Letno konferenco v Ljubljani je poleg predsedstva in Teološke fakultete UL (pokrovitelj konference) organiziral tudi Zavod sv. Stanislava v Ljubljani-Šentvid.

Za Konferenco v Ljubljani so se odločili v Sigtuni na Švedskem, kjer je *Societas ethica* zasedala leta 2003. Tega leta je bilo izvoljeno novo predsedstvo, ki je imelo velike težave pri izbiri vodilnih referentov. Program konference je bil dokončan šele v začetku julija 2004, kar je pomenilo manjša sredstva sponzorjev. Med organizatorji iz tujine je poleg tega prevladoval nek strah pred »Vzhodom«, ki se je kasneje izkazal za neutemeljenega. Celo nasprotno: konferenca je odlično uspela in s tem prekrila nekatere senčne strani tako organizatorja kakor tudi okolja, v katerem se je odvijala.

Želja, naj bi s temo o pluralizmu konferenca stopila na tla neke države, ki bo (je) to leto postala članica EU, je narekovala, da se je v naslovu *Pluralizem v Evropi?* zapisal tudi vprašaj. To sicer ni pomenilo, da je bil dvom vodilni motiv konference, pač pa približek nekaterim (trem) področjem, na katerih je bilo mogoče bolj ali manj zanesljivo registrirati dinamiko vprašanj, ki se nanašajo na preseganje meja oziroma na njihovo občutenje.

Konferenca je potekala v Zavodu sv. Stanislava v Šentvidu od srede, 25. avgusta, do nedelje, 29. avgusta. Po pozdravih in formalnem začetku konference je uvodno predavanje imel Edvard Kovač iz Ljubljane. Govoril je o filozofiji pluralizma in o pluralizmu kot filozofiji, in sicer z vidika sodobnih francoskih mislecev Ricoeurja in Levinasa.

Prvi dan konference je bil posvečen pluralizmu na področju prava (One Law?). Uvodno plenarno predavanje je imel Bojko Bučar iz Ljubljane (*Issues on the Rule of Law within and outside the European Union*). Govoril je o pomenu prava v EU in zunaj nje. Oblikovanje pravnih standardov je pomembno, ker pravo izraža skupne vrednote v kaki družbi. Samoumevno se zdi, da je enakost vseh s pravnega vidika najvišje merilo pravičnosti, vendar je to načelo skoraj nedosegljiv ideal. Ne glede na to, da je pravo v službi ljudi, to je: varuje posameznika pred družbo, je treba na sedanji razvoj prava in seveda zlasti na možnosti ene same pravne doktrine v EU gledati kot na urejanje odnosov med posamezniki in skupinami celotne družbe.

Sledilo je šest naročenih predavanj, od katerih so istočasno potekala tri. Poslušati je bilo mogoče največ dve predavanji. Svoje teme so predstavili Norbert Campagna iz Luxemburga (*Weltanschaulicher Pluralismus als Herausforderung für die Erziehung der jungen Europäer*), H. W. Sneller iz Leidna (*Pluralität der Meinungen und die Gottesidee*).

Religiöse Motivierung der Gewissensfreiheit in Spinozas Theologisch-politischem Traktat), Wahe H. Balekjian iz Glasgova (*The Promotion and Protection of Pluralism in the Enlarged European Union*), Lovro Šturm iz Ljubljane (*Soziokulturelle und ethische Voraussetzungen der modernen freiheitlichen demokratischen Gesellschaft*), Peter Rijpkema iz Utrehta (*Can 'One European Law' Be Based on Shared Legal Convictions?*) ter Anton Wedder iz Tilburga (*The Practical Moral Need for Universalism*). Popoldne tega dne so člani projektnih skupin najprej predstavili potek nekaterih znanstvenih projektov, in sicer najprej Mihai. D. Grigore iz Romunije, ki sodeluje v projektu *Die Ehre und die Gesellschaft. Der mentale Umbruch in den Gottesfriedensbewegungen des 9.-11. Jahrhunderts* (poteka na univerzi v Erlangenu), Stefan Steiff iz Züricha, ki sodeluje v projektu *Kirchenfinanzen in der pluralistischen Gesellschaft. Die finanziellen Grundlagen der reformierten Kirchen in der Schweiz und ihre Problematik*, in Mette Ebbesen iz Aarhusa, ki sodeluje v projektu *Beauchamp & Childress' Bioethical Theory is Base on an Unexplored Common Morality Thesis*, po pavzi pa je sledilo sedem predavanj iz seznama tem, ki jih je razpisala *Societas ethica*: H. Joachim Türk iz Nürnberga (*Universalismus und Partikularismus. Politische, kulturelle und ethische Di- und Konvergenzen*), Jan Jans iz Tilburga (*Beneath the Headscarf*), Elke Schwinger iz Münchna (*Die Identität Europas: Eine Aufgabe moderner Zivilgesellschaften*), Pico Ocoleanu iz Romunije oz. iz Erlangena (*Europas Patria. Zur näheren Bestimmung eines kritischen Konzeptes des Politischen*), Marcus Babo iz Luzerna (*Das vereingite Europa und die Flüchtlinge*), Stefan Heuser iz Erlangena (*Wie aus Babylon Europa wird – Politisches Handeln in der verwalteten Welt*) in Anne Mette Fruelund Andersen iz Aarhusa (*Pluralism and the prospects for a Common Morality*).

Drugi dan konference je potekal na témo enega tržišča (*One Market?*). Plenarno predavanje na to temo je imel Paul Dembinski iz Ženeve (*The level playing field principle and pluralism in economic life*). Predstavil je nekaj običajnih zmot spričo velikih multinacionalnih podjetij in poudaril prednosti velikih grupacij in soodvisnih podjetij. Nato so nastopili štirje vabljeni predavatelji, po dva istočasno. Najprej je predaval Gerhard Kruij iz Hannovra (*Erfordert die ökonomische Integration Europas eine Übereinstimmung sozialetischer Ziele?*); hkrati je potekalo predavanje Gotlinda Ulshöferja iz Arnoldshaina (*Corporate Social Responsibility, new Governance-Structures and Economic Pluralism in the EU – Is an Ethics of Responsibility adequate?*). Frans Brom iz Utrehta in Volkert Beekman iz Den Haaga sta imela predavanje *Corporate Social Responsibility in a Pluralist Market. The European Food Market as an Example*. Hkrati je potekalo predavanje Jo-

hannesa Euricha iz Bochuma in Alexandra Brincka iz Bayreutha (*Pluralismus als Herausforderung der Ökonomie. Überlegungen zum Ausgleich pluraler Stakeholderansprüche durch normatives Stakeholdermanagement*). Popoldne tega dne so udeleženci konference obiskali Univerzo v Ljubljani in se srečali z rektorjem prof. dr. Jožetom Mencingerjem, za tem pa so si ogledali staro Ljubljano. Zvečer tega dne je *Societas ethica* uradno obhajala 40-letnico obstoja, in sicer s koncertom, slovesnejšo večerjo ter spomini in načrti za prihodnost združenja, o čemer so govorili še živeči nekdanji in sedanji predsednik združenja.

Sobota je bila posvečena kulturi (*One Culture?*) Naslov z vprašanjem je spet hotel predvsem opozoriti na nekoliko zapostavljeno tematiko v Evropi, zlasti ob njeni širitvi. Uvodno plenarno predavanje je imel Bojan Žalec iz Ljubljane (*Cultural Dimensions of European Unity*). Sledil je nastop vabljenega predavatelja Christopherja Mandrija iz Berlina (*Christlicher Beitrag zur Einheit Europas. Überlegungen zu Möglichkeiten und Grenzen aus theologisch-ethischer Sicht*) in Erica Ettema iz Amsterdama (*The changing European culture and the problem of suffering from loneliness in relation to end of life situations*) ter Angele Roothaan iz Amsterdama (*Personal Identity and the question of culture*) in Donald Loose iz Tilburga (*Intercultural universalism. Some remarks on Edmund Husserls Concept of Europe*). Ta predavanja so potekala istočasno. Drugo skupino vabljenih predavanj, ki so prav tako potekala sočasno, je začela Susan Frank Parsons iz Cambridgea (*The Need in the Question of Pluralism*); sledil je Peter Dabrook iz Marburga (*Zwischen kultureller Praxis und transpartikularer Geltung. Der Beitrag religiöser Ethiken in der Gestaltung eines vernünftigen und doch bindungsfähigen Pluralismus*), Thim Heysee iz Bruxellesa (*Pluralism, objectivity an history in ethics. A study of Bernard Williams' relativism*) in Benjamin Taubald z Dunaja (*Eine neue europäische Zivilreligion? Mit Habermas und Derrida in die 'postsekuläre Gesellschaft*). Popoldne tega dne so nastopili še trije predavatelji, in sicer s prispevki na teme, ki jih je razpisala Societas ethica: Constantinos Athanasopoulos iz Aten (*The ethical Problem of Sensus Communis Philosophicus: Reflections on McKeon*), Margot Lunnon iz Exetra (*Stories, Saints and Ethics*) in Ulla Schmidt iz Osla (*Church-organisation and common values*). Popoldne tega dne je sledila še skupščina združenja z evalvacijo in načrtovanjem prihodnjih konferenc.

Konferenca se je uradno končala v nedeljo, 29. avgusta 2004 z mašo in zasedanjem razširjenega predsedstva.

Konferenca je odlično uspela, čeprav jo je v pripravljalnem obdobju spremljalo kar nekaj težav. Prva je bila že ta, da je bilo (pre)malo časa za pravočasno organizacijo ter pravočasno vlogo za morebitna državna sredstva pri izvedbi konference. Kasneje se je pokazalo, da so nekateri referenti, ki so že obljubili sodelovanje, odstopili, ker so se bali priti v Ljubljano. Program je tako bil »začasen« tako rekoč do zadnjega dne. To je imelo hude posledice pri iskanju sponzorjev, saj je za to zmanjkalo časa. K sreči je vse potekalo pod eno streho, tako da stroški niso šli preko roba.

Kljub določenemu strahu, ki je povezan z geografskim položajem Slovenije, je velika večina udeležencev menila, da je bila to ena boljših konferenc tako po znanstveni kakor tudi po družabni plati. *Societas ethica* bo do naslednje konference, ki bo leta 2005 v Salzburgu, pripravila zbornik predavanj.

Anton Mlinar